CEN Evropski komitet za standardizaciju
CENELEC Evropski komitet za elektrotehničku standardizaciju

STANDARDI KAO PODRŠKA IZVJEŠTAVANjU O ODRŽIVOSTI U VEZI SA ŽIVOTNOM SREDINOM, DRUŠTVOM I UPRAVLjANjEM (ESG)

O KOMITETU

Evropska unija (EU) i Evropsko udruženje za slobodnu trgovinu (EFTA) priznali su CEN (Evropski komitet za standardizaciju) i CENELEC (Evropski komitet za standardizaciju u oblasti elektrotehnike) kao evropske organizacije za standardizaciju odgovorne za razvoj standarda na evropskom nivou, u skladu sa Uredbom EU 1025/2012. Članice CEN-a i CENELEC-a su nacionalna tijela za standardizaciju i nacionalni elektrotehnički komiteti iz 34 evropske zemlje.* Evropski standardi (EN) i drugi srodni dokumenti koje usvajaju CEN i CENELEC prihvaćeni su i priznati u svim ovim zemljama. Evropski standardi doprinose poboljšanju bezbjednosti, unapređenju kvaliteta, olakšavanju prekogranične trgovine i jačanju evropskog jedinstvenog tržišta. Oni se razvijaju kroz proces saradnje među stručnjacima koje nominuju preduzeća i industrija, istraživački instituti, organizacije potrošača i zaštite životne sredine, sindikati i druge zainteresovane strane. CEN i CENELEC rade na promociji usklađivanja međunarodnih standarda u okviru sporazuma o tehničkoj saradnji sa ISO-om (Međunarodna organizacija za standardizaciju) i IEC-om (Međunarodna elektrotehnička komisija).

*Broj punopravnih članica u februaru 2024.

Sadržaj

1 Cilj 3

2 Prednosti korišćenja tehničkih standarda u izvještavanju o korporativnoj održivosti 5

1. Pozivanje na tehničke standarde u evropskim pravilima izvještavanja 5
2. Usklađenost sa evropskim regulatornim okvirom 6
3. Napori organizacija iskorišćeni na najbolji način 6
4. Čvrsta i sveobuhvatna pokrivenost održivosti 8
5. Kvalitativne i kvantitativne informacije 9
6. Dokazana pouzdanost 9
7. Olakšavanje rada provjeravača/verifikatora 10
8. Priznavanje prema međunarodnom okviru izvještavanja 10

3 ESG standardi 12

1. **Životna sredina** 14
2. **Društvo** 16
3. **Upravljanje** 18

1 Cilj

Direktiva o izvještavanju o korporativnoj održivosti (Corporate Sustainability Reporting Directive – CSRD) nalaže obaveze izvještavanja o aspektima organizacije u vezi sa održivošću životne sredine, društva i upravljanjem (ESG), što predstavlja priliku za poboljšanje performansi u ovim oblastima. Istovremeno, to takođe dovodi do obima posla sa značajnim poteškoćama i neizvjesnostima.

Potreba za dokazivanjem održivosti organizacije izlazi van okvira osnovnog predmeta i područja primjene direktive, od kompanije obveznika do njenih dobavljača koji moraju da dostave prateće informacije. To će takođe uticati na sve one koji žele da povećaju svoje mogućnosti finansiranja, s obzirom na to da investitori i finansijska tržišta sve više obraćaju pažnju na održivost projekata u koje ulažu.

Ovaj dokument sadrži indikativnu kompilaciju postojećih ESG standarda kako bi se organizacije podstakle da koriste tehničke standarde kao podršku ovom izvještavanju i da na osnovu njih prezentuju informacije (podatke, politike, akcije, rezultate). Osim toga, dokument pruža nekoliko elemenata koji podržavaju ovaj pristup i **koristi koje može donijeti kako organizacijama uključenim u proces izvještavanja, tako i akterima zaduženim za verifikaciju dostavljenih podataka o održivosti.** Svrha ovog izvještaja nije da pruži detaljne informacije o svakom od standarda. Iako postoji mnogo drugih standarda koji podstiču razvoj održivih tehnologija, proizvoda i usluga, ovaj dokument se prvenstveno fokusira na standarde usmjerene na organizacije. Ti standardi olakšavaju kreiranje strategije, definisanje politika i donošenje odluka. Oni su generalno primjenljivi na sve tipove organizacija, bez obzira na njihovu veličinu, djelatnost ili prirodu (privatnu ili javnu).

Tehnički standardi (CEN, ISO, CENELEC, IEC) omogućavaju organizacijama da lakše postignu ESG ciljeve i da istovremeno unaprijede pouzdanost svog izvještavanja

Mnogi standardi koje koriste organizacije pružaju podršku za poboljšavanje perforomansi održivosti u sva tri aspekta (životne sredine, društva i upravljanja). **Organizacije mogu da se usklade sa ovim standardima kao dijelom svog izvještavanja o korporativnoj održivosti,** nadograđujući svoje postojeće napore u usklađivanju sa njima i koristeći ih kao pouzdane izvore podataka za izvještavanje.

TEHNIČKI STANDARDI (CEN, ISO, CENELEC, IEC)

omogućavaju organizacijama da lakše postignu ESG ciljeve i da istovremeno unaprijede pouzdanost svog izvještavanja.

2 Koristi od primjene tehničkih standarda u izvještavanju o korporativnoj održivosti

1 Pozivanje na tehničke standarde u evropskom izvještavanju

Direktiva o izvještavanju o korporativnoj održivosti (Corporate Sustainability Reporting Directive) usvojila je prva pravila za izvještavanje o održivosti korporacija i uključuje reference za primjenu tehničkih standarda. Konkretno, Evropski standardi za izvještavanje o održivosti (European Sustainability Reporting Standards (ESRS) 2, „Objavljivanje opštih informacija", u kojima se utvrđuju opšta razmatranja o informacijama koje treba uključiti u tri aspekta (životne sredine, društva i upravljanja), sadrže sljedeću preporuku:

Ova preporuka organizaciji daje temelj/bazu ili: priprema organizaciju da se oslanja na tehničke standarde prilikom pripreme svojih izvještaja o održivosti.

AR 2. Preduzeće može da izvijesti da li se oslanja na evropske standarde koje je odobrio evropski sistem za standardizaciju (ISO и IEC ili CEN и CENELEC standarde), kao i u kojoj mjeri su podaci i procesi korišćeni u svrhu izvještavanja o održivosti koje je verifikovao eksterni davalac garancija te u kojoj mjeri su oni potvrđeni kao usklađeni sa odgovarajućim ISO i IEC ili CEN i CENELEC standardom.

2 Usklađenost sa evropskim regulatornim okvirom

Tehnički standardi su integrisani u regulatorni okvir kroz **Novi zakonodavni okvir**. Brojne evropske direktive i uredbe su dopunjene harmonizovanim tehničkim standardima koji definišu tehnička rješenja za osnovne zahtjeve utvrđene u ovim propisima.

Mnogi od ovih standarda se razvijaju na direktan zahtjev Evropske komisije kako bi podržali ove zakonodavne elemente. Pored toga, u **Evropskoj strategiji o standardizaciji**, Evropska komisija sama naglašava ulogu tehničkih standarda za održivo evropsko tržište.

Stoga, upotreba i priznavanje izvještavanja o održivosti zasnovanog na standardima vodi ka koherentnijem evropskom regulatornom okviru.

3 Napori organizacija iskorišćeni na najbolji način

Organizacije ulažu velike napore u razvoj tehničkih standarda i prilagođavanje svojih aktivnosti kako bi obezbijedile usklađenost sa ovim standardima, oslanjajući se na njih kao na alate za što lakše stvaranje jedinstvenog tržišta, obezbjeđivanje kvaliteta i bezbjednosti svojih aktivnosti i dokazivanje usklađenosti sa evropskim i nacionalnim regulatornim okvirima.

Zakonska usklađenost koja reguliše rad organizacija samim organizacijama pruža mogućnost da steknu minimalne karakteristike neophodne u evropskom okviru proizvoda i usluga, ali takođe može da ugrozi konkurentnost zbog sve veće potrebe za izdvajanjem resursa kako bi se ta usklađenost obezbijedila.

Zbog svih ovih razloga, korišćenje i priznavanje izvještavanja o održivosti koje je zasnovano na standardima **omogućava optimizaciju resursa i na najbolji način iskorišćene napore organizacija koje one ulažu** u razvoj i usaglašenost sa tehničkim standardima.

4 Čvrsta i sveobuhvatna pokrivenost održivosti

Tehnički standardi pružaju podršku održivosti, koja je izuzetno značajna u sva tri aspekta (životna sredina, društvo, upravljanje). Ovaj izvještaj pruža detaljniji uvid u postojeće standarde; međutim, u nastavku su dati neki ilustrativni primjeri.

Aspekti održivosti (evropsko pravilo iz odgovarajućeg izvještaja)	**Primjeri tema koje obuhvataju tehnički standardi**
Klima (ESRS E1)	• Nulta neto emisija • Ugljenični otisak proizvoda i organizacija • Prilagođavanje klimatskim promjenama
Zagađenje (ESRSE2)	• Evropske referentne metode za određivanje zagađivača u vazduhu
Voda (ESRS E3)	• Vodeni otisak • Efikasnost korišćenja vode
Biodiverzitet (ESRS E4)	• Strateško razmatranje biodiverziteta za organizacije (u razvoju)
Cirkularna ekonomija i resursi (ESRS E5)	• Primjena cirkularne ekonomije i mjerenje cirkularnosti (u razvoju) • Metode za ocjenu lakoće ponovne upotrebe, popravke ili reciklaže proizvoda • Menadžment energijom
Sopstvena radna snaga (ESRS S1)	• Menadžment zdravljem i bezbjednošću na radu • Različitost i inkluzija u menadžmentu ljudskim resursima • Sprovođenje rodne ravnopravnosti (u razvoju)
Radnici u lancu vrijednosti (ESRS S2)	• Korporativna društvena odgovornost
Pogođene zajednice (ESRS S3)	• Održiva nabavka i ugovaranje
Potrošači i korisnici (ESRS S4)	• Pristupačan dizajn • Inkluzivna usluga
Upravljanje (ESRS G1)	• Upravljanje • Menadžment usklađenošću. Opšte i specifične teme: krivično, poresko, radno i socijalno pravo... • Sprečavanje prevara i uzbunjivanje

5 Kvalitativne i kvantitavne informacije

Informacije o kojima se izvještava obuhvataju kvantitativne (npr. o potrošnji vode ili energije) i kvalitativne podatke (npr. o politikama koje su organizacije usvojile u vezi sa održivošću). Tehnički standardi pružaju čvrstu osnovu za obije vrste izvještavanja.

Postoje standardi koji se bave metodama mjerenja/kvantifikacije, kao i standardi koji se bave implementacijom sistema menadžmenta koji utiču na cijelu organizaciju, olakšavajući usvajanje strategija i optimizaciju njenih procesa na održiv način tokom vremena i sa usmjerenošću na kontinuirano poboljšanje.

6 Dokazana pouzdanost

Standardizacija je regulisana aktivnost, zasnovana na Uredbi (EU) br. 1025/2012 na evropskom nivou.

Kao otvoren, transparentan proces, zasnovan na konsenzusu zainteresovanih strana, što je osnova za razvoj standarda, standardizacija obezbjeđuje kvalitetan tehnički sadržaj koji je široko prihvaćen u kompanijama i organizacijama i uliva povjerenje korisnicima.

Pored toga, evropska i međunarodna priroda mnogih od ovih standarda omogućava da se zahtjevi i smjernice prepoznaju u velikom broju zemalja.

S druge strane, periodično preispitivanje kome standardi podliježu obezbjeđuje njihovu validnost tokom vremena. S obzirom na to da se standardi konstantno razvijaju kako bi pratili inovacije, zahvaljujući njima izvještaji o održivosti će biti ažurirani i usklađeni sa promjenama na tržištu.

Iz tog razloga, **u velikom broju nacionalnih,regionalnih i lokalnih zakona, kao i specifikacija za javne nabavke, koriste se tehnički standardi da bi se obezbijedila efektivna primjena** pozivanjem na tehničke standarde u pravnim tekstovima.

.

7 Olakšavanje rada provjeravača/verifikatora

Elementi opisani u prethodnoj tački omogućavaju da **izvještavanje o održivosti zasnovano na tehničkim standardima ima pouzdanu osnovu** i da stoga može da pojednostavi verifikaciju ovih informacija.

Štaviše, sistem ocjenjivanja usaglašenosti zasnovan na standardima dobro je uspostavljen, dobro poznat i pouzdan sistem ne samo za organizacije koje dokazuju usaglašenost i za aktere ocjenjivanja usaglašenosti već i za javne i privatne organizacije kada je u pitanju priznavanje usaglašenosti sa ovim standardima.

ESRS 2 „Objavljivanje opštih informacija" takođe se odnosi na mogućnost organizacija da izvijeste da li je treća strana verifikovala informacije zasnovane na standardima koje pružaju navedene organizacije.

Stoga ovaj sistem ocjenjivanja usaglašenosti može **znatno da pojednostavi verifikaciju informacija o održivosti.** To je element karakterističan za sistem standardizacije.

Izvještavanje o održivosti koje se temelji na tehničkim standardima ima pouzdanu osnovu.

Sistem ocjenjivanja usaglašenosti znatno pojednostavljuje verifikaciju informacija o održivosti.

8 Priznavanje prema međunarodnom okviru o izvještavanju

Slično kontaktima koji su uspostavljeni između CEN-a, CENELEC-a i EFRAG-a u evropskom kontekstu, ISO gradi čvrste veze sa ISSB/IFRS-om (međunarodnim pandanom EFRAG-u) kako bi ISO standardi bili priznati u njihovim IFRS standardima za izvještavanje.

3 ESG standardi

Standardi (CEN, ISO, CENELEC, IEC) koji se bave pitanjima održivosti pomažu organizacijama da napreduju u tri aspekta definisana prema ESG kriterijumima. Oni pružaju smjernice i orijentacije za definisanje politika i strategija, kao i pouzdane izvore za dobijanje vjerodostojnih podataka.

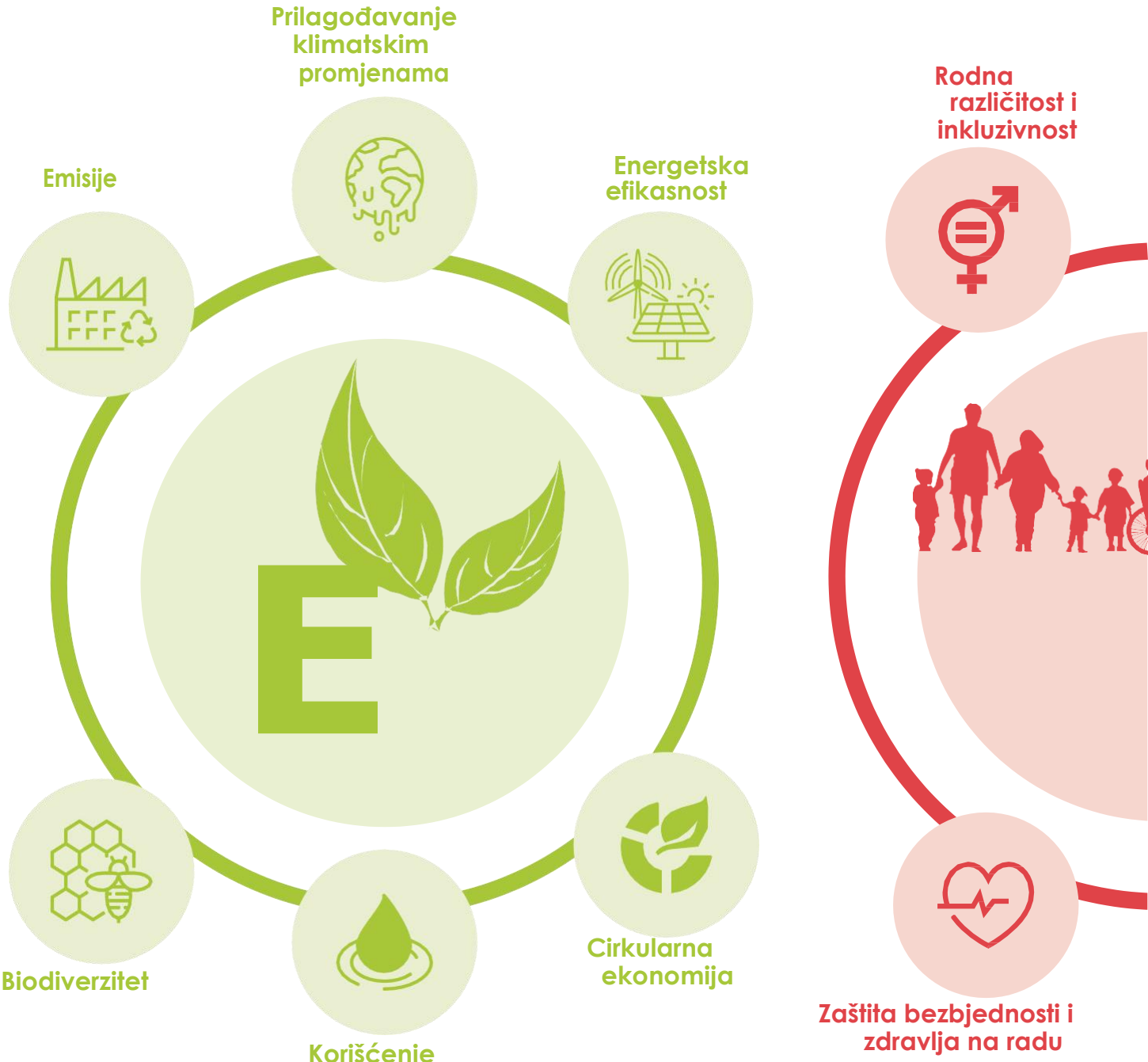

Stoga, primjena postojećih standarda o održivosti i usklađivanja sa njima kao dio ESG izvještaja olakšava organizacijama da pruže dokaze o kvalitativnim i kvantitativnim informacijama. Pored toga, to pomaže organizacijama da obezbijede svojim investitorima i zainteresovanim stranama informacije o održivosti koje imaju čvrstu i priznatu osnovu. Sljedeći prikaz daje pregled ESG oblasti u kojima su standardi dostupni organizacijama.

Primjena standarda u ESG izvještaju olakšava organizacijama da pokažu svoje rezultate, dok investitorima i zainteresovanim stranama one obezbjeđuju informacije o održivosti na čvrstoj i priznatoj osnovi.

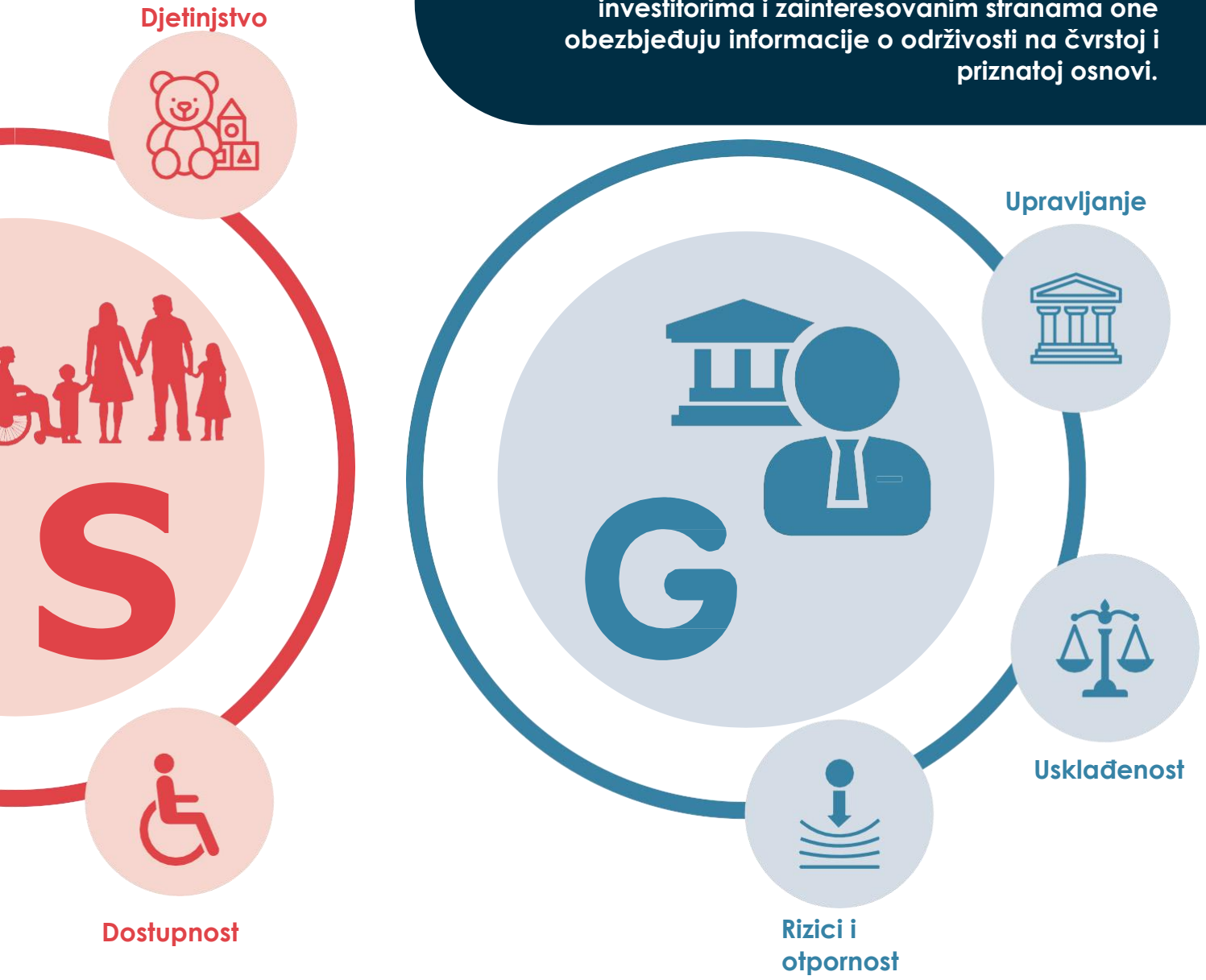

1 Životna sredina

Emisije, prilagođavanje klimatskim promjenama, cirkularna ekonomija i biodiverzitet neki su od ključnih elemenata u ovoj oblasti.
Aspekt životne sredine je oblast održivosti koja tradicionalno ima najdužu istoriju i najviše propisa povezanih sa njom kroz nacionalne i evropske politike.
U nastavku su predstavljeni standardi koji služe kao podrška organizacijama da definišu i postignu svoje
ciljeve u ovim oblastima, a istovremeno im pomažu da usklade poslovanje sa važećim regulatornim okvirima.

Primjena kroz različite oblasti

- Sistemi menadžmenta životnom sredinom, EN ISO 14001
- Implementacija eko-dizajna, EN ISO 14006
- Ocjenjivanje „due diligence" u vezi sa životnom sredinom, EN ISO 14015
- Utvrđivanje troškova i koristi u vezi sa životnom sredinom, EN ISO 14007
- Monetarno vrednovanje uticaja na životnu sredinu i sa njima povezani aspekti životne sredine, EN ISO 14008
- Ocjenjivanje životnog ciklusa, EN ISO 14040, EN ISO 14044

ESRS E1 Klimatske promjene

Emisije

- Emisije na nivou organizacije (inventar), EN ISO 14064-1
- Smjernice za neto nultu emisiju, ISO IWA 42
- Projekti smanjenja emisija, EN ISO 14064-2
- Ugljenični otisak proizvoda, EN ISO 14067
- Emisije koje nastaju usljed aktivnosti u okviru transportnih lanaca, ISO 14083
- Ugljenična neutralnost, ISO 14068
- Emisije u energetski intenzivnim industrijama, EN 19694

ESRS E3 Vodeni i morski resursi

Korišćenje vode

- Vodeni otisak, EN ISO 14046
- Upravljanje vodom, EN ISO 14002-2, ISO 46001
- Korišćenje prečišćenih otpadnih voda za projekte navodnjavanja, Serija ISO 16075
- Korišćenje kišnice i sive vode, serija EN 16941

ESRS E1 Klimatske promjene

Prilagođavanje klimatskim promjenama

- Okvir prilagođavanja, EN ISO 14090
- Ocjenjivanje ranjivosti, uticaja i rizika, EN ISO 14091
- Razvoj planova za prilagođavanje, ISO/TS 14092

ESRS E1 Klimatske promjene

Energetska efikasnost

- Sistemi menadžmenta energijom, EN ISO 50001
- Energetski pregledi, serija EN 16247

ESRS E5 Cirkularna ekonomija

Cirkularna ekonomija

- Principi, terminologija i uputstvo za primjenu, ISO 59004
- Poslovni modeli i lanci vrijednosti, ISO 59010
- Mjerenje i ocjenjivanje performansi cirkularnosti, ISO 59020
- Cirkularni dizajn proizvoda, EN 45560

ESRS E4 Biodiverzitet i ekosistemi

Biodiverzitet

- Strategijsko i operativno razmatranje biodiverziteta, ISO 17298
- Dizajn i implementacija projekata sa neto dobitkom biodiverziteta, ISO 17620
- Računovodstvo prirodnog kapitala, ISO 14054

2 Društvo

Sljedeći standardi pomažu organizacijama da usklade poslovne ciljeve sa društvenim interesima, povećavajući društvenu posvećenost svojih politika i programa. Standardi organizacijama pružaju smjernice kako da poboljšaju mogućnosti i položaj ugroženih grupa i zajednica, ne samo u njihovom lancu vrijednosti, već i u njihovom radnom okruženju, ali istovremeno pomažu i samim organizacijama da sagledaju potrebe ovih grupa prilikom kreiranja svojih aktivnosti, proizvoda i usluga.

Primjena u različitim oblastima

- **Društvena odgovornost,**

  EN ISO 26000 (takođe se primjenuje i u oblastima životne sredine i dobrog upravljanja)

- **Održiva nabavka,**

  ISO 20400 (takođe se primjenuje i u oblastima životne sredine i dobrog upravljanja)

- **Ocjenjivanje ciklusa društvenog života,**

  EN ISO 14075

ESRS S1 Sopstvena radna snaga

ESRS S2 Radnici u lancu vrijednosti

Rodna ravnopravnost, različitost i inkluzija, društvena i radna oblast

- Menadžment različitostima i inkluzijom, ISO 30415
- Menadžment ljudskih resursa, ISO 30414:2018
  Sprovođenje rodne ravnopravnosti i osnaživanje žena, ISO 53800
- Dizajn i pružanje inkluzivnih usluga, ISO 22458

ESRS S1 Sopstvena radna snaga

Bezbjednost i zdravlje na radu

- Menadžment bezbjednošću i zdravljem na radu, EN ISO 45001
- Mentalno zdravlje na radu, ISO 45003
- Bezbjedan rad tokom pandemije COVID-19, ISO/PAS 45005
- Prevencija i upravljanje infektivnim bolestima, ISO 45006 (standard u pripremi)

ESRS S4 Potrošači i krajnji korisnici

Pristupačnost

- Pristupačnost dizajna proizvoda, roba i usluga, EN 17161
- Dostupnost ICT proizvoda i usluga, EN 301549
- Pristupačnost izgrađenog okruženja, EN 17210

3 Upravljanje

Postojeći standardi (dobrog) upravljanja pomažu organizacijama da uspostave prakse, politike i strukture koje im omogućavaju da na etički i transparentan način usmjeravaju i kontrolišu svoje poslovanje. Oni olakšavaju identifikaciju i usklađenost sa pravnim okvirima koji se na njih odnose i ujedno pomažu u sprečavanju neodgovornih ili kriminalnih poslovnih praksi. Takođe, pružaju podršku u jačanju otpornosti organizacije kroz upravljanje rizicima i kontinuitet poslovanja u nepovoljnim okolnostima.

Primjena standarda u različitim oblastima

- **Upravljanje ciljevima održivog razvoja (SDG) u organizaciji, ISO 53001 (takođe se odnosi na aspekte životne sredine i društva)**

ESRS G1 Poslovno ponašanje

Upravljanje

- Principi i ključni aspekti, ISO 37000
- Razvoj indikatora, ISO 37005
- Model zrelosti, ISO 37004

ESRS G1 Poslovno ponašanje

Usklađenost

- Sistemi menadžmenta, ISO 37301
- Protiv mita, ISO 37001
- Kontrola prevara, ISO 37003
- Interne istrage, ISO/TS 37008

ESRS G1 Poslovno ponašanje

Menadžment rizicima, otpornost, kontinuitet poslovanja

- Menadžment rizicima, ISO 31000
- Tehnike ocjenjivanja rizika, EN 31010
- Menadžment nastupajućim rizicima, ISO/TS 31050
- Menadžment kontinuitetom poslovanja, EN ISO 22301
- Strategija kontinuiteta poslovanja, ISO/TS 22331
- Analiza uticaja na poslovanje, ISO/TS 22317
- Aspekti koji se odnose na ljude uključene u kontinuitet poslovanja, ISO/TC 22330
- Principi otpornosti organizacije, ISO 22316
- Politika i strategija upravljanja, ISO 22336

CEN Evropski komitet za standardizaciju
CENELEC Evropski komitet za elektrotehničku standardizaciju

STANDARDI KAO PODRŠKA IZVJEŠTAVANjU O ODRŽIVOSTI U VEZI SA ŽIVOTNOM SREDINOM, DRUŠTVOM I UPRAVLjANjEM (ESG)

Izdavač: Giovanni Collot - © CEN i CENELEC

CEN – Evropski komitet za standardizaciju
CENELEC – Evropski komitet za elektrotehničku standardizaciju

www.cencenelec.eu

Izdanje na crnogorskom jeziku – © ISME
Institut za standardizaciju Crne Gore
Podgorica, 2025